

**SMITTSKYDDSKONTROLL
FÖR HÄSTANLÄGGNINGAR**

REKOMMENDATIONER

När enkäten för smittskyddskontroll för hästanläggningar är besvarad kan de här rekommendationerna ge en vägledning om åtgärder som kan vidtas för att förbättra smittskyddet. Antalet gröna, gula respektive röda kryss i enkäten ger en indikation på inom vilka områden åtgärder bör vidtas för att förbättra smittskyddet.

GÅRDENS/ANLÄGGNINGENS HÄSTAR > SVAR FRÅGA 1-11

På gårdar/anläggningar med få hästar är det lättare att kontrollera smittsamma sjukdomar, medan det på stora anläggningar med många hästar som kommer och går, finns en betydligt större risk att smittsamma sjukdomar sprids. Verksamheten i sig är ju svår att ändra på, men det är viktigt att man är medveten om riskerna och känner till vilka åtgärder som kan vidtas för att minska dem.

Geografiska områden med hög hästtätthet löper också en större risk att drabbas av infektionssjukdomar, främst då luftburna smittor som influensa och virusabort.

Kvarkabakterien är mer en kontaktsmitta, som i huvudsak sprids genom direkt eller indirekt kontakt mellan hästar, människor och utrustning.

Stora stallanläggningar med gemensam luftventilation utgör en större risk för spridning av smittsamma luftvägssjukdomar mellan hästar. En luftburen smitta sprids snabbt i hela stallet. Därför är det bättre med stallenheter för mindre hästgrupper med egna ingångar och platser för utrustning. I en sådan miljö kan eventuell smitta effektivt avgränsas.

Uppstallning/utevistelse

Dräktiga ston bör hållas avskilda från tävlingshästar. Risken är stor att tävlingshästarna tar med sig smitta hem, t ex virusabort. Även unghästar är känsliga och bör inte hållas i samma stall som tävlingshästar.

Utevistelse i grupp är en risk i sig eftersom hästar tillåts ha direkt noskontakt, men det är viktigt för hästars välbefinnande att gå tillsammans med andra hästar.

Minska smittorisken genom att:

- Hålla små, konstanta grupper
- Undvika att föra in nya hästar i gruppen
- Minska direktkontakt med andra hästar över staket, t ex med hjälp av dubbla stängsel
- Ha separat vattentillförsel för varje paddock
- Se till att vattenkar töms regelbundet och desinficeras, speciellt efter ett sjukdomsutbrott

När gårdens/anläggningens hästar kommer hem

Hästar som återvänder från träning/tävling utgör en risk, eftersom de kan ta med sig sjukdomar till hemmarande hästar. Försök hålla dessa hästar separerade från de som aldrig lämnar gården/anläggningen. Detta kan göras genom att ha ett särskilt stallområde för tävlingshästar. Övervaka denna grupp noggrant efter tecken på smittsam sjukdom.

Alla nyanlända hästar är en möjlig smittkälla. Ju fler nyanlända, desto större är risken för införande av en smittsam sjukdom.

Minska smittrisken genom att:

- Endast tillåta hästar som är friska att komma till gården/anläggningen
- Se till att de nya hästarna är vaccinerade och har hästägareförsäkringen om att de är fria från uppenbar sjukdom
- Helst hålla nyanlända hästar avskilda från gårdens/anläggningens hästar under ett par veckor

Den nya hästens ursprung påverkar hur stor smittrisken är. Inköp från mindre ställen där smittläget är känt minskar risken, medan direktimporterade hästar eller hästar från handelsstall med stor omsättning utgör en större risk. Hästar från andra länder kan bära på sjukdomar som inte finns i Sverige, vilket gör gårdens/anläggningens hästar mer mottagliga för dessa smittor.

För den nyanlända hästen kan stress i samband med resan, nytt stall, ny omgivning etc starta utsöndring av smittämnen och hästen kan då också vara mer mottagliga för smitta.

Isolering

Isolera alltid högriskgrupper: hästar från handelsstall och andra stall med stor genomströmning, hästar som åkt i gemensamma transporter, hästar som varit på väg länge, ovaccinerade hästar, unga hästar, hästar som kommer från ett ställe där det är känt att symtom på smitta förekommit de senaste 3 veckorna, och hästar som kommer från ett ställe med okänt smittstatus.

Isolering av nya hästar på ett lämpligt område i åtminstone 2 veckor är "golden standard" för att förebygga att sjukdomar kommer in i besättningen. Eftersom de vanligaste sjukdomarna hos häst har en inkubationstid som är kortare än 2 veckor så kommer de flesta hästar som bär på en sjukdom, men som verkade friska vid ankomsten, att börja visa kliniska symtom under isoleringstiden. Det gäller dock inte kroniska smittbärare av kvarka, vilket kräver särskilda diagnostiska tester för att identifieras.

Kontrollera:

- Kroppstemperaturen 1-2 ggr dagligen
- Eventuella tecken på sjukdom, såsom diarré, hosta, näsflöde, hudförändringar/hårlösa fläckar

Om en nyanländ häst är isolerad och kliniska symtom utvecklas kommer sjukdomen att stanna inom isoleringsområdet.

Se till att isoleringsinstruktionerna följs avseende hur utrustning används, hur foder och strö hanteras, omhändertagande av gödsel och skyddskläder för personalen.

Parasitkontroll av nyanlända hästar

Nyanlända hästar utgör en risk då de kan bära på en stor parasitbörda. Att låta dessa beta tillsammans med gårdens/anläggningens hästar utan att vidta förebyggande åtgärder kan leda till kontaminering av betet.

Rekommendationer:

- Träckprovundersökning rekommenderas starkt
 - Det är bästa sättet att kontrollera parasitförekomst och att minska risken för utveckling av resistens.
 - Dock kan inte larvstadier av små blodmaskar upptäckas och bandmaskägg utsöndras intermittent.
- Se till att behandla med ett avmaskningsmedel eller en kombination av avmaskningsmedel som har effekt mot alla typer av rundmaskar och bandmask
- Se till att hästarna står på stall i åtminstone 2 dygn efter avmaskning innan de släpps ut tillsammans med övriga hästar

Hästar på tillfälligt besök

Hästar som kommer till gården/anläggningen för att tävla eller för lektioner utgör en risk då de kan vara bärare av sjukdom. Beakta att hästar kan sprida sjukdomar trots att de ser friska ut.

När det gäller besökande hästar är det viktigt att:

- Inte låta dem använda gårdens/anläggningens utrustning
- Inte låta dem ha direkt eller indirekt kontakt med gårdens/anläggningens hästar (undvik noskontakt)
- Inte låta dem låna boxar eller spolspiltor
- Inte ta in hästarna i stallet

Rekommendera tillfälliga besökare att ta med eget vatten och enbart använda sin egen utrustning. Försök att undvika personlig kontakt med dessa hästar, men om det är oundvikligt – tvätta händerna innan de egna hästarna vidrörs. Om det är möjligt, använd också en separat parkeringsplats för besökande hästtransporter.

Vaccination mot smittsamma sjukdomar skyddar inte enbart den enskilda hästen, utan hjälper också till att skapa flockimmunitet. Tanken bakom flockimmunitet är att de hästar som vaccineras hjälper till att skydda både sig själva och andra hästar på gården genom att smittspridningen minskar. Minoriteten av hästar som inte är vaccinerade får då indirekt skydd av de som är vaccinerade. För influensa är tröskelnivån för att erhålla flockimmunitet över 70 % vaccinerade hästar.

Risken att utsättas för smitta varierar beroende på vilken typ av aktivitet en häst deltar i. Tävlingar som kräver obligatorisk vaccination mot influensa har en relativt låg risk för ett influensautbrott, till skillnad från exempelvis deltagande i träningar och nöjesridning. Även om många av dessa hästar är vaccinerade, så är det inte ett krav och därmed varierar skyddet mot sjukdom.

På stuterier finns en högre risk för att få in sjukdomar, eftersom det där ofta finns blandade åldersgrupper. Unghästar är känsliga för infektiösa luftvägssjukdomar och dräktiga ston kan drabbas av virusabort. Vad gäller stuterier finns det dessutom risk för sexuellt överförbara sjukdomar.

Tänk på att:

- Se till att samtliga hästar på gården/anläggningen vaccineras regelbundet mot influensa
- *Det är speciellt viktigt om det är hästar som lämnar gården/anläggningen tillfälligt eller om gården/anläggningen ligger i nära anslutning till andra hästgårdar.*
- Ha ett register över vaccinationsstatus för varje enskild häst för att få bättre kontroll

Vaccination mot kvarka (i dagsläget finns inget vaccin i Sverige mot kvarka) och herpesvaccination kan vara aktuellt i vissa fall, t ex vaccinering av dräktiga ston för att minska risken för virusabort.

Tetanus är en infektiös sjukdom och hästar kan enbart få skydd genom individuell vaccinering. Tetanusvaccination rekommenderas till alla hästar, men är inte inkluderad i den här enkäten eftersom sjukdomen inte smittar mellan hästar. Det betyder att sjukdomen inte direkt påverkar flocken.

Vid misstanke om utbrott av smittsam sjukdom:

- Isolera hästar som visar symtom på smittsam sjukdom så fort som möjligt
- Hästar med symtom ska inte vara i kontakt med andra hästar direkt eller indirekt via skötare eller utrustning
- Besökare får inte vara i kontakt med de isolerade hästarna
- Byt kläder och skor och tvätta och desinficera händerna efter kontakt med smittade hästar
- Kontakta veterinär och utför diagnostiska tester för att fastställa vilken sjukdom det rör sig om

Beredskapsplan

För att begränsa spridning av sjukdom bör alla gårdar/anläggningar ha en färdig beredskapsplan i händelse av ett utbrott med smittsam sjukdom. Se till att alla hästägare och personal känner till planen och vad som förväntas vid ett sjukdomsutbrott. Planerna ska innehålla detaljer om isolering, diagnostiska tester, kommunikation med hästägare och besökare på anläggningen, övervakning av "friska" hästar och slutligen en saneringsplan.

Kvarka – kroniska smittbärare

Hästar som insjuknat i kvarka och tillfrisknat kliniskt kan fortsätta att bära på bakterien i luftsäckarna. Ca 10 % av dessa hästar blir kroniska smittbärare och kan sprida sjukdomen till andra hästar under en lång tid. Efter ett kvarkautbrott är det av avgörande betydelse att identifiera och behandla kroniska smittbärare för att förhindra nya utbrott orsakade av dessa hästar.

PERSONER SOM BESÖKER GÅRDEN/ ANLÄGGNINGEN > SVAR FRÅGA 26-31

Se till att kommunikationen kring smittläget fungerar. Det är viktigt att försäkra sig om att personer på gården/anläggningen är uppdaterade vad gäller det dagliga smittskyddet och att fungerande beredskapsplaner finns vid ett eventuellt utbrott. På anläggningar med flera olika hästägare kan kommunikationen vara svårare och då ökar risken för att smittskyddet inte fungerar.

Ett förslag är att sätta upp en anslagstavla i ett allmänt utrymme där information om dagliga rutiner för smittskydd och beredskapsplaner förmedlas. Andra tänkbara sätt att kommunicera viktiga meddelanden är via e-post eller sociala medier.

Alla personer som kommer och går ska tas under beaktande. Det gäller inte bara hur hästägarna flyttar sig och sina hästar, utan även annan personal som veterinärer, hovslagare och anställda som kommer i kontakt med andra hästar än gårdens/anläggningens. Erbjud gärna besökskläder och skor/stövlar till samtliga personer som utför uppdrag i stallet.

Förmå alla besökare att tvätta och sprita händerna.

Säkerställ att det råder transparens och att alla som besöker anläggningen blir varnade om eventuella potentiella sjukdomar.

Kom ihåg att hundar och katter oavsiktligt kan sprida sjukdomar, så se till att de inte får tillträde till isoleringsstallar etc.

ISOLERINGSMÖJLIGHETER > SVAR FRÅGA 32-33

Att kunna ordna en fungerande isolering är mycket viktigt för att det ska vara möjligt att begränsa utbrott av smittsam sjukdom.

Tänk på att:

- Ordna uppstallning på ett separat område på gården/anläggningen
 - Isoleringsstallet ska ha separat luftventilation.
 - Isoleringsstallet bör vara beläget åtminstone 50 m från områden där andra hästar finns.
- Isoleringen ska ha sitt eget foder, strö och utrustning, allt märkt så att det inte används på andra ställen
- Skyddskläder, tvättmöjligheter och desinficerande fotbad ska finnas tillgängliga för personalen som hanterar isolerade hästar
- Önskvärt är att endast "särskild" personal har tillträde till isoleringen
 - I många fall är det svårt att ordna, men se åtminstone till att de "friska" hästarna tas om hand före hästarna i isoleringen.

På vissa gårdar/anläggningar är det omöjligt att ordna ett lämpligt isoleringsstall. Ett avlägset bete eller avskärmat hörn av en rasthage kan vara ett lämpligt alternativ under förutsättning att restriktioner gäller avseende avstånd till andra hästar, användning av särskild utrustning och personal. Man kan också skärma av ett stall i ena änden av anläggningen med minst 10 m avstånd till andra boxar/spiltor. Tillämpa samma restriktioner avseende utrustning och personal som om det vore ett isoleringsstall.

Som en sista utväg (bättre än ingenting) kan man ställa hästen i en box i ena änden av stallet och avskärma så gott det går med t ex en tillfällig mellanvägg.

Träning av personalen och hästägarna i basal hygien och smittskydd i isoleringsstallet minskar risken för att sjukdomar sprids från isoleringen till de övriga hästarna.

Handtvätt

Genom bra tvättmöjligheter och lättillgängliga desinfektionsmedel blir det lättare att göra rätt.

Se därför till att det finns:

- Varmt vatten
- Flytande tvål ("hårda tvålar" kan härbärgera bakterier)
- Alkoholbaserad handdesinfektion på pumpflaska
- Engånghanddukar
- Instruktion om "hur man tvättar händerna på ett korrekt sätt" vid tvättstället (ökar oftast följsamheten)

Utrustning/stallar

All utrustning/stallinredning kan indirekt sprida sjukdomar från en häst till en annan.

För att minska smittorisken:

- Rengör och desinficera spolspiltor regelbundet
 - De utgör en stor risk eftersom det är blött och hästarna tillbringar ofta mycket tid där.
- Använd separata vatten- och foderkrubbor och egna borstar till varje häst
 - Rengör och desinficera dessa regelbundet.
- Egna redskap för mockning bör finnas till varje grupp av hästar
- Rengöring (tvätt) av stallet bör utföras årligen, gärna med högtryckstvätt
- Där det är möjligt, rengör och desinficera beten/paddockar med jämna mellanrum
- Rengör och desinficera hästtransporten regelbundet
- Desinfektionsmedel ska finnas tillgängligt på anläggningen med instruktioner om hur det ska användas
 - Se till att alla vet när och hur ett desinfektionsmedel ska användas.
- När en häst lämnar gården/anläggningen rekommenderas att ströbädden och foder avlägsnas, och att det utförs en ordentlig mekanisk rengöring i kombination med desinfektionsmedel för att avlägsna eventuella sjukdomsframkallande bakterier

Spridning av resistenta bakterier

Engånghandskar ska alltid användas vid sårvård, medicinering och behandlingar pga risken att kontaminera sår eller att smittas med resistenta bakterier (t ex MRSA). Av samma anledning bör man undvika att låna t ex salvor som använts till andra hästar.

Hästar som varit på djursjukhus en längre tid löper en större risk att ha "plockat upp" smitta och även resistenta bakterier på djursjukhuset. Det är därför en stor fördel att ha dessa hästar isolerade ett par veckor efter hemkomsten.